

Adrian Poruciuc, Prehistoric Roots of Romanian and Southeast European Traditions. Volume I. Institute of Archaeomythology, Sebastopol 2010, 187 str., 14 slik.

Inštitut za arheomitologijo (Sebastopol, Kalifornija, ZDA) nadaljuje z raziskavami preteklosti, kakršne je zastavila pokojna Marija Gimbutas. Gre za nepridobitno ustanovo, interesno združenje raziskovalcev. Njegov član je tudi Adrian Poruciuc po osnovni izobrazbi anglist in romunist, ki sicer deluje na Filofoski fakulteti ter na Inštitutu za arheologijo v Iašiju (Romunija). Njegovo dolgoletno raziskovalno zanimanje je posvečeno indoevropskim in balkanskim študijam ter ves čas tudi mitologiji. Poznanstvo z Marijo Gimbutas mu je pomagalo, da se je odločil za interdisciplinarni pristop (jezikoslovje, etnologija, arheologija) raziskovanja preteklosti. Pred nekaj leti je šopek najbolj prodornih raziskav združil v knjigo, ki govori o prazgodovinskih koreninah romunskih in jugovzhodnoevropskih izročil.

Njegovo izhodišče so pripovedi, ki so se ohranile v romunskih (zanj so to vsi romansko govoreči prebivalci Balkana) ljudskih pesmih, pogosto kolednicah (*colinde*). Analizira naravno in družbeno okolje, ki ga opisujejo in ga sooča z arheološkimi izsledki o razmerah v različnih arheoloških dobah ter z etimološkim razvojem posameznih besed. Ujemanja so včasih večja, drugič manjša, vedno pa osupljivo stara. Tako že uvodoma začne s trditvijo, da je motiv dekleta, ki jaha na biku, mnogo starejši od starogrške zgodbe o Evropi. In v nadaljevanju naniza vrsto indicev, ki tako mnenje utrjujejo.

Njegova raziskava je seveda izredno zanimiva že zaradi izsledkov, do katerih se je dokopal z mukotrpno analizo. Preveč jih je, da bi jih tu ponavljal. Ni moj namen predstavljati izvlečka knjige, nanjo želim opozoriti zaradi raziskovalnega pristopa, ki ima širši pomen. Pomemben je tudi za tiste, ki v preteklost vstopamo skozi slovansko okno. Tako kot slovansko ustno izročilo je bilo tudi romunsko zapisano šele v zadnjih dobrih dveh stoletjih. In seveda zaradi časa zapisa prav tako vzbuja pozitivističen dvom o starosti vsebine svojih pripovedi. Poruciuc vztrajno niza dokaze, da korenine romunskega izročila, ki je seveda šlo skozi številne spremembe zaradi vedno novih zgodovinskih okoliščin, ne segajo samo v predrimski čas, ampak celo v predindoevropski čas. Kar pomeni, da gre za pripovedne, besedne strukture, ohranjene v nekem prostoru, čeprav so tamkajšnji prebivalci večkrat zamenjali jezik.

Pri tem ni pomembno, ali se strinjamo s hipotezo Gimbutasove o miroljubnem balkanskem matriarhatu in krvoželjnih patriarhalnih Indoevropejcih, ki so ga uničili. Prav tako ni odločilno, ali so vse arheološke oblikovne podobnosti res vedno dokaz tudi za njihovo istopomenskost. Tistih povezav, ki so videti trdne, je preprosto preveč, da bi jih spregledali. Vsaj z mojega vidika se povezujejo v mitično pripoved o ljubezenskem paru, na trenutke tudi trikotniku, ki ga Poruciuc primerja s starogrškim parom Demetre in Dioniza ter povezuje z orfičnim izročilom. Če bi imel vpogled v slovanske mitične pripovedi, bi opazil osupljiva ujemanja. Ta lahko razložimo na najmanj dva različna načina. Škodoželjna razlaga bi opozorila na mitično drevo v romunskih kolindah, ki se do potankosti ujema s tistim v slovanskih pesmih (kot jih je zbral Radoslav Katičič, *Božanski boj. Tragovima svetih pjesama naše pretkršćanske starine*. – Zagreb – Mošćenička Draga 2008) in iz tega naredila sklep, da so vse podobnosti posledica preprostega uvoza motivov. Ob tem pa lahko ujemanje pojasnimo tudi s skupnimi koreninami, kajti ni dvoma, da se v številnih podrobnostih romunsko izročilo v marsičem razlikuje od slovanskega. Morda

se bo sčasoma uveljavila celo tretja, kompromisna razlaga, ki bo določila skupne korenine in mlajša prevzemanja. A najpomembnejše dejstvo ostaja: Adrian Poruciuc je po neodvisni, samostojni poti prišel do rezultatov, ki so v mnogočem podobni tistim v Kulturnem genomu (*Studia mythologica Slavica Supplementa, Supplementum 10*, Ljubljana 2014). To ne bi bilo mogoče, če se obe knjigi ne bi gibali po pravi poti.

Z nestrpnostjo lahko pričakujemo, kaj nam bo Poruciuc razkril v drugem delu svojih »Prazgodovinskih korenin«, ki ga že pripravlja.

Andrej Pleterski